

Department of Addictology

First Faculty of Medicine and General University Hospital in Prague

Charles University in Prague

VÝVOJ A PILOTNÍ OVĚŘENÍ REGIONÁLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO MODULU PREVENCE DUŠEVNÍHO ONEMOCNĚNÍ DĚTÍ A DOSPÍVAJÍCÍCH S DŮRAZEM NA RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ – VÝCHOZÍ STAV, ZÁMĚR

Horálek, H., Miovský, M., Šejvl, J., Gabrhelík, R., Burdzovic, J., Skurtveit, S.

XVIII. ročník konference PPRCH (2021)

Výchozí stav

- **Rizikové chování,**
- předchází duševnímu onemocnění dětí a dospívajících
- ústředním tématem všech klíčových aktérů v oblasti prevence
- **Mezi základní authority patří:**
 - Ministerstvo zdravotnictví (MZ)
 - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT)
 - Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky (RVKPP)
 - Ministerstvo vnitra (MV)

Výchozí stav - MŠMT

- **Prevence duševního onemocnění (závislostí) zaměřená na děti a mládež je součástí širšího rámce prevence rizikového chování.**

Analýza strategických dokumentů

- Zdraví 21
- Zdraví 2020
- Zdraví 2030
- Národní strategií prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027 a její akční plán
- Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016-2020

[Tato fotka](#) od autora Neznámý autor s licencí [CC BY](#)

Výchozí stav – Národní strategie prevence

- **Národní strategií prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027“ RVKPP**
- Se RVKPP zaměřuje na děti a mladistvé, kteří jsou v riziku rozvoje adiktologického problému, dostávají se do systému speciálního školství, adiktologické či sociální péče.
- **Cílem je propojení na úrovni komunit.**

Výchozí stav

Výsledky celopopulačních studií:

- nelegální drogu užilo někdy v životě přibližně 30–40 % dotázaných ve věkové kategorii 15–64 let
 - nejčastěji šlo o konopné látky (26–38 %)
 - extázi (5–6 %)
 - halucinogenní houby (4–5 %)
 - pervitin (2 %)
 - kokain (1–3 %).
 - ostatní nelegální drogy včetně psychedelik užilo 1 % populace nebo méně
- (NMS 2018)

Výchozí stav

- **Policie ČR - „Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016-2020“**
- **Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí rizikového chování**

Výchozí stav sekundární analýza dat NMS

V populaci 14-19letých

- závislost na tabáku - 44 600 dětí
- nadměrné množství alkoholu až 114 400 dosp.
- opakované užívání konop. látek - 63 500 dětí
- pervitin - celkem 2 750 dětí
- heroin nebo jiné opiáty 2 100 dětí
- injekční užívání drog - 3 460 dětí
- (Barták et al., 2018)

Výchozí stav - strategie

- „Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví 21“
- „Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí“
- MZ v „Zdraví 2030“ klade důraz na:
 - prevenci
 - zdravotní gramotnost
 - zapojení vědy a výzkumu
 - propojení systému zdravotnictví a sociální péče
- **Důraz je kladen na:**
 - komunitní přístup
 - užší spolupráci profesionálů, kteří systémově přicházejí do kontaktu s klientem (děti, mladiství, rodiče)

Výchozí stav - Strategie „Zdraví 2020“

- **Výskyt duševních onemocnění v české populaci dosahuje:**
 - více než 10 % u poruch spojených s užíváním alkoholu
 - více než 7 % u úzkostných poruch
 - přibližně 5,5 % u poruch nálady (4 % závažné deprese)
 - téměř 3 % u poruch spojených s užíváním nealkoholových a netabákových drog
 - 1,5 % u psychotických poruch
- (Winkler et al., 2018)

Výchozí stav - Strategie „Zdraví 2020“

- Lidé s duševním onemocněním také častěji zneužívají alkohol a jiné návykové látky.“
- Narůstá potřeba pedopsychiatrické péče, alarmující je trend zvyšování frekvence sebepoškozování a suicidálních pokusů mezi adolescenty
(Sekce dětské a dorostové psychiatrie, PS ČLS JEP)

Analýza strategických dokumentů

Několik cílů:

- 1) důraz na prevenci
- 2) zdravotní/informační gramotnost
- 3) propojení na komunitní úrovni
- 4) sociální a situační prevence

Výchozí stav

- Užívání návykových látek, příp. vznik závislosti, poruchy příjmu potravy i sebepoškozování jsou významné rizikové faktory, jejichž vznik zpravidla datujeme do počátečního věku adolescence, na rozhraní 11 a 12 roku věku dítěte.
- **Až 50 % duševních poruch u dospělých začíná před dosažením věku 14 let (WHO 2012).**

Partnerství

Norský institut veřejného zdraví (NIHP)

- Ministerstvo zdravotnictví a pečovatelských služeb v Norsku
- založena v lednu 2002
- pobočky v Oslu a Bergenu
- Oddělení pro alkohol

Cíl projektu

- navázat na projekty NETAD, VYNSPI I a II

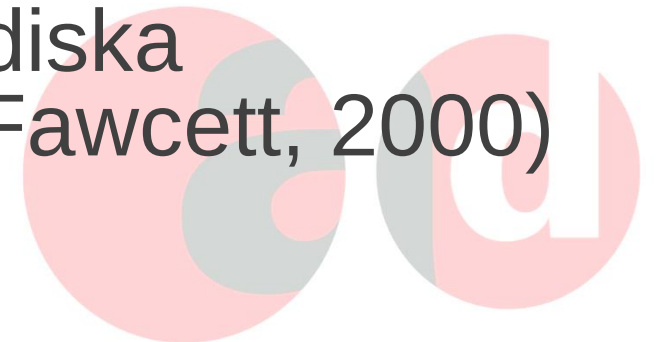
Cíl projektu

- **snížení rizika výskytu, eskalace a chronifikace duševních problémů dětí a dospívajících**
- **dle MKN 10**
 - látkovými a nelátkovými závislostmi (F 10 až F 19, F 63)
 - abúzem – zneužíváním – látek nezpůsobujících závislost (F 55)
 - poruchami příjmu potravy (F 50)
 - sebepoškozováním, jakožto symptomem posuzovaným napříč psychiatrickým spektrem

Cíl projektu

- 1) **analýza potřeb** v oblasti prevence založená na epidemiologických datech (Butterfoss, 2007)
- 2) **budování kapacit** v oblasti prevence
- 3) vytváření strategických plánů
- 4) **implementace efektivních komunitních programů**, politik a praktických opatření v oblasti prevence (Foster-Fishman et al., 2001)
- 5) **evaluace realizovaných aktivit** z hlediska dosahovaných výsledků (Roussos, & Fawcett, 2000)

Cíl projektu

- **Naším cílem je propojit tuto mezisektorovost a nastavit infrastrukturu.**
- **Dodnes není zcela zřetelně popsána hranice mezi tím, co považujeme za tzv. školskou a zdravotnickou prevenci a prevenci kriminality (Miovský, 2015).**

Vývoj a pilotní ověření regionálního vzdělávacího modulu prevence duševního onemocnění dětí a dospívajících s důrazem na rizikové chování

Řešitel projektu: Mgr. Jaroslav Šejvl, Ph.D., Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze

Zadavatel: Ministerstvo financí ČR

Číslo projektu: ZD-ZDOVA1-012

Doba řešení: 03/2021 – 01/2024

Odborná literatura

- BARTÁK, Miroslav, PETRUŽELKA, Benjamin, ROGALEWICZ, Vladimír, ROSINA, Jozef, POPOV, Petr, GAVUROVÁ, Beáta, ČIERNA, Martina, VASKA, Ladislav, ŠAVRNOCHOVÁ, Michaela a DLOUHÝ, Martin. Problematic and risky sexual behaviour under the influence of alcohol among university students. *Central European journal of public health*. 2018, 26(4), pp. 289-297. ISSN 1210-7778.
- BUTTERFOSS, Frances Dunn. *Coalitions and partnerships in community health*. (2007). APA PsycNet. Jossey-Bass.
- COLLIE-AKERS, Vicki, FAWCETT, Stephen, SCHULTZ, Jerry, CARSON, Valorie, CYPRUS, John a PIERLE, Joseph, 2007. Analyzing a Community-based Coalition's Efforts to Reduce Health Disparities and the Risk for Chronic Disease in Kansas City, Missouri. *Preventing Chronic Disease – Public health research, practice and policy*. USA: The University of Kansas, Center for Community Health and Development.
- Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně [online]. Praha: Sekce dětské a dorostové psychiatrie PS ČLS JEP, © 2020 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.psychiatrie.cz/sekce-jednotlive-sekce/sekce-detske-a-dorostove-psychiatrie>
- Český statistický úřad [online]. Praha: Počet obyvatel v obcích, © 2020 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112019>
- EMCDDA, 2004. *Annual Report: the State of the Drugs Problem in the European Union and Norway*. Lisbon: EMCDDA.
- EMCDDA, 2008. *Annual Report: the State of the Drugs Problem in the Europe*. Lisbon: EMCDDA.
- EMCDDA, 2011. *Annual Report: the State of the Drugs Problem in the Europe*. Lisbon: EMCDDA.
- FOSTER-FISHMAN, Pennie, BERKOWITZ, Shelby, LOUNSBURY, David a ALLEN, Nicole. Building Collaborative Capacity in Community Coalitions: A Review and Integrative Framework. *American Journal of Community Psychology*. 2001, 29, pp. 241-261. ISSN 0091-0562.
- MARTANOVÁ PAVLAS, Veronika, MIOVSKÝ, Michal, ADÁMKOVÁ, Tereza, ČABLOVÁ, Lenka, a kol. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze. 2012. 220 s. ISBN 978-80-87258-89-7.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR [online]. Praha: Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027, © 2016 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf
- Ministerstvo vnitra ČR [online]. Praha: Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020, © 2016 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>

Odborná literatura

- *Ministerstvo zdravotnictví ČR* [online]. Praha: Zdraví 2020, © 2014 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/zdravi-2020-narodni-strategie-ochrany-a-podpory-zdravi-a-prevence-nemoci-2/>
- *Ministerstvo zdravotnictví ČR* [online]. Praha: Zdraví 2030, © 2019 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://zdravi2030.mzcr.cz>
- *Ministerstvo zdravotnictví ČR* [online]. Praha: Zdraví 21, © 2008 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/zdravi-pro-vsechny-v-21-stoleti/>
- MIOVSKÝ, Michal, SKÁCELOVÁ, Lenka, NOVÁK, Petr, BARTÁK, Miroslav a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze. 2015. 327 s. ISBN 978-80-7422-392-1.
- MRAVČÍK, Viktor, CHOMYNOVÁ, Pavla, GROHMANNOVÁ, Kateřina, JANÍKOVÁ, Barbara, ČERNÍKOVÁ, Tereza, ROUS, Zdeněk, TION LEŠTINOVÁ, Zuzana, NECHANŠKÁ, Blanka, CIBULKA, Jan, FIDESOVÁ, Hana, VOPRAVIL, Jiří. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2018 [Annual Report on Drug Situation 2018 - Czech Republic]*. MRAVČÍK, Viktor (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, 2019. ISBN 978-80-7440-237.
- Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti [online]. Praha Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) 2015, © 2016 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://www.drogy-info.cz/nms/vyzkum-nms/evropska-skolni-studie-o-alkoholu-a-jinych-drogach-espad-2015/>
- Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky [online]. Praha: Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, © 2018 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/32788/798/Zaostreno_2018-02_narodni%20vyzkum.pdf
- ROUSSOS, Stergios a FAWCETT, Stephen. A Review of Collaborative Partnerships as a Strategy for Improving Community Health. *Annual Review of Public Health*. 2000, 21(1), pp. 369 – 402. ISSN 15452093.
- UNODC, 2015. UNODC Annual report. Covering Activities During 2015. Vienna: UNODC.
- *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. Praha: Mezinárodní klasifikace nemocí, 10 revize, © 2020 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z <https://old.uzis.cz/cz/mkn/index.html>
- *Vláda ČR* [online]. Praha: Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky, © 2019 [cit. 23.6.2020]. Dostupné z https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/Narodni_strategie_2019-2027_fin.pdf
- WHO, 2000. *Mental health: New Understanding, New Hope*. Geneva: WHO.
- WHO, 2012. *Risk to mental health: An Overview of Vulnerabilities and Risk Factors. Background Paper by WHO Secretariat for Development of a Comprehensive Mental Health Action Plan*. Geneva: WHO.
- WINKLER, Petr, FORMÁNEK, Tomáš, MLADÁ, Karolína, ČERMÁKOVÁ, Pavla. The CZEch Mental health Study (CZEMS): study rationale, design and methods. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*. 2018, 27(3), "e1728". ISSN 1049-8931. DOI: 10.1002/mpr.1728.

Department of Addictology

First Faculty of Medicine and General University Hospital in Prague

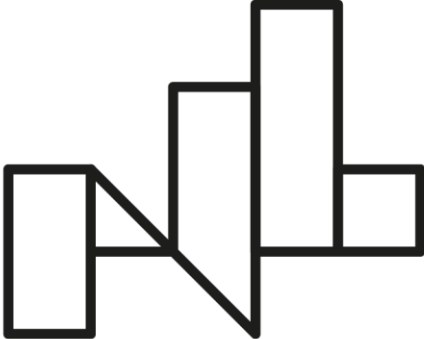
Charles University in Prague

**Děkuji za
pozornost**

helena.fialova@lf1.cuni.cz

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska
a Norska v rámci Fondů EHP

Iceland
Liechtenstein
Norway grants